

ภาคผนวก 4 : ปาล์มน้ำมัน

ปาล์มน้ำมันจัดเป็นพืชเศรษฐกิจ มีถิ่นกำเนิดอยู่ในทวีปแอฟริกา เป็นพืชที่ให้ผลผลิตน้ำมันต่อหน่วยพื้นที่สูงกว่าพืชน้ำมันทุกชนิด สามารถนำมาแปรรูปทำเป็นน้ำมันปาล์มประกอบอาหาร เนย รวมถึงเป็นส่วนผสมในไบโอดีเซล ในประเทศไทยมีการปลูกทั้งทางภาคใต้และภาคตะวันออก ปัจจุบันประเทศที่ผลิตและส่งออกน้ำมันปาล์มรายใหญ่ที่สุดในโลก คือ ประเทศอินโดนีเซีย รองลงมา คือ ประเทศมาเลเซีย โดยสถานการณ์การผลิต การบริโภค การค้า และราคา ดังต่อไปนี้

4.1 ภาพรวมอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันของโลก

4.1.1 การผลิต

ปาล์มน้ำมันจัดเป็นพืชน้ำมันที่ให้ผลผลิตน้ำมันต่อหน่วยสูงกว่าพืชน้ำมันชนิดอื่นๆ และเป็นพืชน้ำมันที่มีปริมาณผลผลิตและการบริโภคเป็นอันดับสองของโลก รองมาจากถั่วเหลือง สามารถปลูกได้ดีในประเทศแถบร้อนชื้น ช่วงเส้นละติจูด 20 องศาเหนือ – ใต้ ในช่วงปี 2548-2552 ผลผลิตน้ำมันปาล์มของโลกเพิ่มขึ้น ในอัตราร้อยละ 6.30 ต่อปี โดยปี 2552 ประเทศอินโดนีเซียเป็นผู้นำในการผลิต 19.50 ล้านตัน มาเลเซีย 17.50 ล้านตัน โดยทั้ง 2 ประเทศผลิตน้ำมันปาล์มได้ ร้อยละ 86.90 ของผลผลิตน้ำมันปาล์มโลก สำหรับประเทศไทยผลิตได้ 1.20 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 2.82 ของผลผลิตน้ำมันปาล์มโลก

4.1.2 ความต้องการใช้

ในช่วงปี 2548-2552 ความต้องการใช้ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 6.34 ต่อปี โดยปี 2552 ความต้องการใช้น้ำมันปาล์มมีประมาณ 41.60 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 39.42 ล้านตัน ในปี 2551 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.54

4.1.3 การค้า

ในช่วงปี 2548-2552 การส่งออกน้ำมันปาล์มเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ย ร้อยละ 8.52 ต่อปี โดยปี 2552 การส่งออกน้ำมันปาล์มมีประมาณ 33.92 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 32.28 ล้านตัน ในปี 2551 หรือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.08 ประเทศผู้ส่งออกสำคัญ คือ มาเลเซีย 15.70 ล้านตัน อินโดนีเซีย 14.65 ล้านตัน ทั้งสองประเทศมีส่วนแบ่งตลาดน้ำมันปาล์มของโลก ร้อยละ 89.48 ของปริมาณการส่งออกโลก สำหรับการนำเข้าน้ำมันปาล์มเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ย ร้อยละ 8.41 ต่อปี โดยปี 2552 การนำเข้าน้ำมันปาล์มมีประมาณ 33.29 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 30.67 ล้านตัน ในปี 2551 คิดเป็น ร้อยละ 8.75 ประเทศผู้นำเข้าสำคัญ คือ อินเดีย 6.30 ล้านตัน จีน 5.85 ล้านตัน และกลุ่มประเทศ EU-27

4.90 ล้านตัน ส่วนสต็อกน้ำมันปาล์มเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ย ร้อยละ 5.21 ต่อปีโดยในปี 2552 สต็อกน้ำมันปาล์มมีประมาณ 4.48 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 4.13 ล้านตันในปี 2551 คิดเป็น ร้อยละ 7.81 (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 บัญชีสมดุลน้ำมันปาล์มโลก ปี 2547/48-2582/53

(หน่วย : ล้านตัน)

	ผลผลิต	นำเข้า	ส่งออก	ความต้องการใช้	สต็อกคงเหลือ
2547/48	33.53	23.94	24.55	32.48	3.50
2548/49	35.83	26.45	27.21	34.94	3.87
2549/50	37.23	27.78	27.50	37.17	4.22
2550/51	40.94	30.67	32.28	39.42	4.13
2551/52	42.58	33.29	33.92	41.60	4.48
อัตราเพิ่ม(%)	6.30	8.41	8.52	6.34	5.21
2552/53	45.04	34.15	35.09	43.98	4.61

ที่มา : Oilseed: World Market and Trade, October 2009 (อ้างอิงในสถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2553)

4.1.4 ราคาในตลาดต่างประเทศ

ภาวะเศรษฐกิจโลกยังคงชะลอตัว ในขณะที่ผลผลิตน้ำมันปาล์มโลกเพิ่มขึ้นประกอบกับราคาน้ำมันเชื้อเพลิงปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้อาณัติน้ำมันพืชทุกชนิดปรับตัวลดลงตามกลไกตลาด ในช่วงปี 2548-2552 ราคาน้ำมันปาล์มดิบตลาดมาเลเซียเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ย ร้อยละ 17.09 ต่อปี โดยปี 2552 ราคาน้ำมันปาล์มดิบเฉลี่ยตันละ 2,253.43 ริงกิต (22.72 บาท/กิโลกรัม) ลดลงจาก 2,841.33 ริงกิต (29.68 บาท/กิโลกรัม) ในปี 2551 คิดเป็น ร้อยละ 20.69 และ 23.45 ตามลำดับ

ราคาน้ำมันปาล์มดิบตลาดรอตเตอร์ดัมเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยต่อปี ร้อยละ 17.23 โดยปี 2552 ราคาน้ำมันปาล์มดิบ เฉลี่ยตันละ 660.91 ดอลลาร์สหรัฐฯ (22.99 บาท/กิโลกรัม) ลดลงจาก 938.02 ดอลลาร์สหรัฐฯ (31.54 บาท/กิโลกรัม) ในปี 2551 คิดเป็น ร้อยละ 29.54 และ 27.11 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 ราคาน้ำมันปาล์มดิบในตลาดโลก ปี 2548 -2552

(หน่วย : ล้านบาท)

	ตลาดมาเลเซีย		ตลาดรอตเตอร์ดัม	
	ริงกิต/ตัน	บาท/กก.	ดอลลาร์สหรัฐ/ตัน	บาท/กก.
2548	1,393.64	15.17	419.28	16.94
2549	1,533.48	16.23	475.3	18.01
2550	2,473.42	25.63	786.79	27.21
2551	2,841.33	29.68	938.02	31.54
2552	2,253.43	22.72	660.91	22.99
อัตราเพิ่ม(%)	17.09	15.16	17.23	12.42

ที่มา : Oilseed: World Market and Trade, October 2009 (อ้างในสถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2553)

4.2 ภาพรวมอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันของไทย

4.2.1 การผลิต

ปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่ง ซึ่งเหมาะสมกับสภาพอากาศร้อนชื้น จัดอยู่บริเวณใกล้เคียงกับเส้นศูนย์สูตร ดังนั้น ปาล์มน้ำมันจึงเจริญเติบโตได้ดีในภาคใต้ของประเทศ บริเวณพื้นที่ที่ปลูกมากที่สุด คือ จังหวัดกระบี่ สุราษฎร์ธานี ชุมพร สตูลและตรัง ผลผลิตส่วนใหญ่ของไทยใช้เพียงพอเพื่อบริโภคในประเทศ อย่างไรก็ตาม พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ช่วงปี 2547 - 2550 มีการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่นาร้าง โดยกรมพัฒนาที่ดิน มีการขุดร่องให้ฟรี ให้พันธุ์และปุ๋ย โดยให้เหตุผลในการส่งเสริมการปลูกเนื่องจากเป็นปาล์มที่ให้น้ำมัน ใช้ได้ทั้งการบริโภคและใช้เป็นไบโอดีเซลได้ ส่งผลให้พื้นที่ให้ผลและผลผลิตปาล์มน้ำมันในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2548-2552) เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ย ร้อยละ 11.65 และร้อยละ 15.12 ต่อปี ตามลำดับ โดยปี 2552 พื้นที่ให้ผลผลิต 3.20 ล้านไร่ ผลผลิต 8.61 ล้านตันผลผลิตต่อไร่ 2,694 กิโลกรัม เทียบกับปี 2551 พื้นที่ให้ผลเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.50 ส่วนผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ลดลง ร้อยละ 7.02 และ 16.46 ตามลำดับ เนื่องจากภาคใต้ซึ่งเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญประสบปัญหาแล้งช่วงปลายปี 2551 ต่อเนื่องถึงต้นปี 2552 และปริมาณน้ำฝนลดลงช่วงเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม 2552 ประกอบกับอุณหภูมิที่สูงขึ้น รวมทั้งปีนี้การสะสมอาหารของต้นปาล์มลดลง จึงส่งผลให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ลดลง (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 พื้นที่ยืนต้น พื้นที่ให้ผล ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ปาล์มน้ำมันของไทย ปี 2548-2553

	พื้นที่ยืนต้น (ล้านไร่)	พื้นที่ให้ผล (ล้านไร่)	ผลผลิต (ล้านตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)
2548	2.75	2.03	5.00	2,469
2549	2.95	2.37	6.72	2,828
2550	3.20	2.66	6.39	2,399
2551	3.63	2.87	9.26	3,225
2552	3.95	3.20	8.61	2,694
อัตราเพิ่ม(%)	9.76	11.65	15.12	3.11
2553	4.33	3.53	10.49	2,974

หมายเหตุ : * ประมาณการ

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

4.2.2 การใช้ภายในประเทศ

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2548-2552) ความต้องการใช้น้ำมันปาล์มในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 2.56 ต่อปี โดยในปี 2552 ความต้องการใช้น้ำมันเพื่อการบริโภค 914,937 ตัน ลดลงจาก 989,061 ตัน ในปี 2551 เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว ขณะที่ความต้องการใช้เพื่อเป็นวัตถุดิบผลิตไบโอดีเซลประมาณ 360,000 ตัน เพิ่มขึ้นจาก 276,000 ตัน คิดเป็นร้อยละ 30.43 รวมเป็นความต้องการใช้ทั้งสิ้น 1,274,937 ตัน เพิ่มขึ้นจาก 1,265,061 ตัน ในปี 2551 ร้อยละ 0.73 (ดูตารางที่ 4.4) สำหรับราคาขายผลปาล์มน้ำมันสดก่อนขังทรงตัวอยู่ระหว่าง 2.76-3.59 บาทต่อกิโลกรัม แต่ราคาน้ำมันปาล์มปรับสูงขึ้นมากหลังปี 2549 เป็นต้นมา (ดูตารางที่ 4.5)

4.2.3 การส่งออก

ในช่วงปี 2548 -2552 ปริมาณการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบมีแนวโน้มลดลงในอัตราร้อยละ 1.87 โดยปริมาณการส่งออกในปี 2552 (ม.ค.-ส.ค.) มีประมาณ 29,070 ตัน เทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2551 ซึ่งมี 202,906 ตัน ลดลงประมาณ 7 เท่า เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายให้ชะลอการส่งออกเพื่อนำไปผลิตไบโอดีเซลเพิ่มขึ้น ส่วนการนำเข้าน้ำมันปาล์มของไทยไม่มีการนำเข้าเนื่องจากผลผลิตภายในประเทศมีเพียงพอ (ดูตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 บัญชีสมดุลน้ำมันปาล์มดิบของไทย ปี 2548-2553

(หน่วย : ตัน)

	สต็อกต้นปี (1)	ผลผลิต (2)	นำเข้า (3)	รวม (4)	ส่งออก (5)	บริโภคภายใน (6) บริโภค ผลิตไบโอดีเซล	สต็อกปลายปี (7)	รวม (8)
2548	151,122	783,953		935,075		821,406	113,669	935,075
2549	113,669	1,167,126		1,280,795	163,180	953,094	164,521	1,280,795
2550	164,521	1,051,089		1,215,610	219,700	844,812	62,182	1,215,610
2551	88,916	1,543,761	28,385	1,661,062	288,054	989,061	276,000	1,661,062
2552	107,947	1,463,529		1,571,476	50,000	914,937	360,000	1,571,476
อัตราเพิ่ม(%)	-8.75	16.50		13.86	-1.87	2.56	2.10	13.83
2553	246,539	1,782,767		2,029,306	150,000	920,000	460,000	2,029,306

หมายเหตุ : 1. สต็อกผลผลิตตาม (1) (2) (7) เป็นตัวเลขกรมการค้าภายในที่โรงงานต้องแจ้งตามประกาศคณะกรรมการกลางที่ 228

2. การนำเข้า ส่งออกตาม (3) (5) เป็นการนำเข้าเฉพาะน้ำมันปาล์มดิบ (หรือเทียบเท่า)

3. ปี 2552 และปี 2553 ตัวเลขประมาณการโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2553

ตารางที่ 4.5 ราคาปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม ปี 2548-2552

(หน่วย : บาทต่อกิโลกรัม)

	2548	2549	2550	2551	2552
ผลปาล์มสด	2.76	2.39	4.07	4.23	3.59
น้ำมันปาล์มดิบ	16.89	15.77	24.45	28.96	24.39
น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์	22.02	20.01	29.25	38.22	30.85

ที่มา : สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร 2553

4.3 โครงสร้างห่วงโซ่มูลค่า

ก) อุตสาหกรรมต้นน้ำ

ห่วงโซ่ต้นน้ำ เป็นตลาดของปาล์มน้ำมัน ซึ่งผลปาล์มจะถูกส่งเข้าสู่ระบบโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ ผลปาล์มน้ำมันทั้งหมดมาจากสวนของโรงงานสกัดฯ และบริษัทสวนปาล์มน้ำมันประมาณร้อยละ 50 และอีกร้อยละ 50 ได้จากสวนเกษตรกรรายย่อย ซึ่งจะขายผลปาล์มผ่านช่องทางสหกรณ์ ผู้รวบรวมท้องถิ่น พ่อค้า เพื่อส่งจำหน่ายต่อไปให้กับโรงงานสกัดต่อไป (ดูรูปที่ 4.1)

ราคาผลปาล์มขึ้นอยู่กับความต้องการของโรงงานสกัด โดยโรงงานจะรับซื้อผลปาล์มทั้งทะเลาะและกำหนดราคาซื้อตามร้อยละของปริมาณน้ำมันที่คาดว่าจะมีในผลปาล์ม (ตามคุณภาพผลปาล์ม) ถ้ามีสัดส่วนน้ำมันมาก จะมีราคาสูง ซึ่งบางโรงงานใช้ขนาดหรือน้ำหนักของทะเลาะเป็นเกณฑ์ โดยทะเลาะที่ใหญ่และมีน้ำหนักมาก จะได้ราคาสูงกว่าทะเลาะเล็ก โดยมากจะให้ราคาสูงต่ำตามจำนวนปาล์มลักษณะดีที่นำมาขาย การขายผลผลิตของเกษตรกรมีทั้งนำมาขายโรงงานสกัดโดยตรง และขายผ่านพ่อค้าคนกลาง (ลานเท)

ข) อุตสาหกรรมกลางน้ำ

ห่วงโซ่นี้ คือ ตลาดของน้ำมันปาล์มดิบ (Crude Palm oil) เป็นการแปรรูปขั้นต้นผลปาล์ม โดยโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ และผลผลิตที่ได้กว่าร้อยละ 90 จะถูกขายต่อไปยังโรงงานกลั่นน้ำมันบริสุทธิ์ โดยโรงงานกลั่นนี้มีอยู่ 2 ประเภทด้วยกัน คือ โรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ ชนิดสกัดแยก (สกัดจากเปลือกนอกของผลปาล์ม) และโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ ชนิดสกัดรวม (สกัดจากเปลือกนอกผสมกับน้ำมันจากเนื้อในเมล็ด)

การจำหน่ายมีทั้งในลักษณะตกลงราคาซื้อขายล่วงหน้าบางส่วน โรงงานสกัดที่เป็นหุ้นส่วนเดียวกันจะส่งขายโรงงานกลั่นในเครือ ส่วนโรงงานสกัดที่เป็นอิสระก็จะซื้อขายโดยการตกลงราคาตามปกติ และส่วนใหญ่จะมีถึงเก็บขนาดใหญ่ประมาณ 1,000 ตัน เพื่อเก็บสต็อกน้ำมันปาล์มในช่วงราคาตกต่ำหรือเพื่อเก็งกำไร ที่ตั้งของโรงงานสกัดฯ จะตั้งอยู่ในแหล่งผลิต เพื่อรองรับผลปาล์มเข้าสกัดน้ำมันปาล์มดิบ ภายในเวลาประมาณ 24 ชั่วโมง ส่วนตลาดอื่นๆ ที่รับซื้อน้ำมันปาล์มดิบ เช่น โรงงานสุญญ โรงงานอาหารสัตว์ เป็นต้น

ค) อุตสาหกรรมปลายน้ำ

ตลาดน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ ในกระบวนการกลั่นผลิตภัณฑ์ที่ได้สามารถนำไปใช้ในอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่างๆ ดังนี้

(1) น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ไม่แยกไข (RBD Palm oil) ส่วนหนึ่งนำไปใช้ในอุตสาหกรรมนมข้นหวาน บะหมี่ ไอศกรีม อีกส่วนนำเข้าสู่กระบวนการผลิตอีกชั้นหนึ่ง เพื่อแยกผลผลิตออกเป็น 2 ผลิตภัณฑ์ คือ

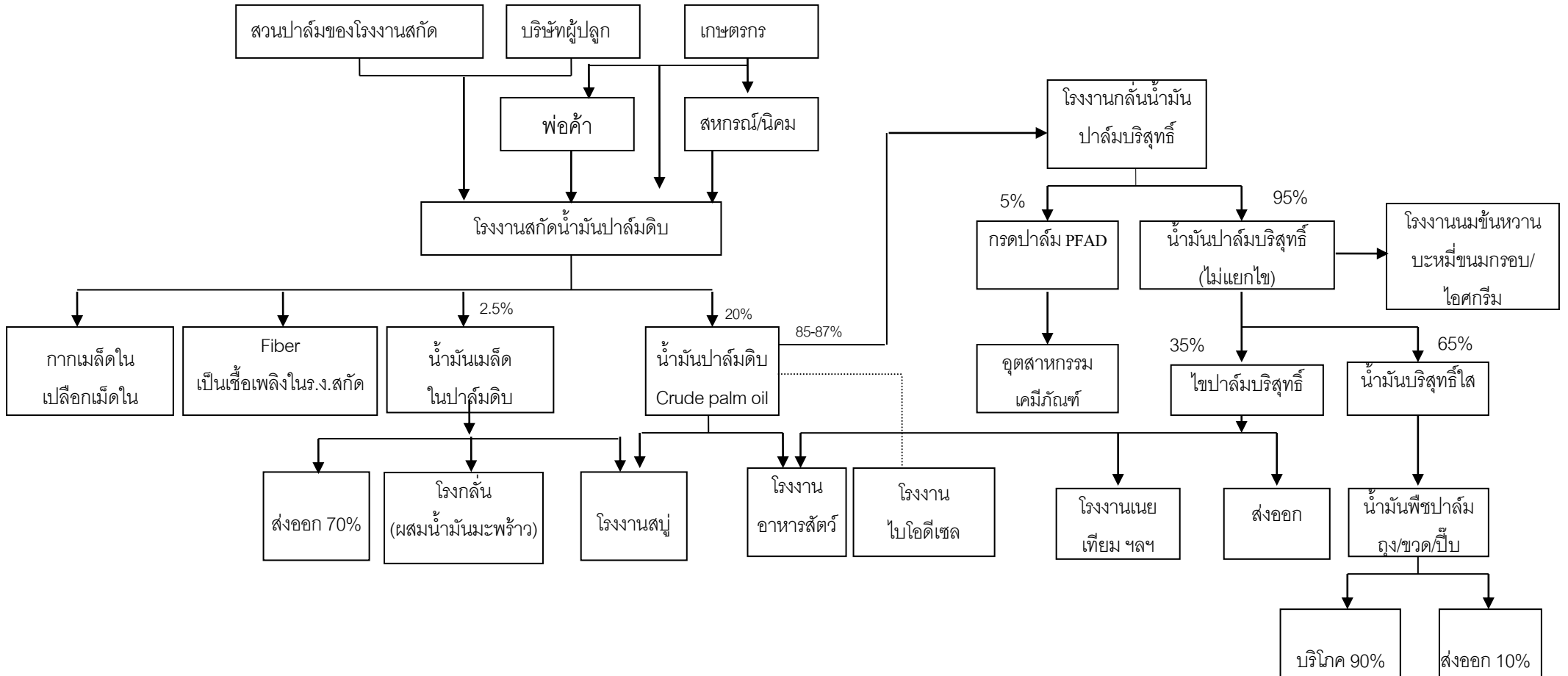
- น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ใส (RBD Palm Olein) สัดส่วนที่ได้ประมาณ 65% ใช้ในการบริโภคภายในประเทศ ร้อยละ 90 ของทั้งหมด และส่งออก ประมาณร้อยละ 10

- ไขปาล์มบริสุทธิ์ (RBD Palm Sterin) สัดส่วนที่ได้ประมาณ 35% ใช้ในอุตสาหกรรม ครีมเทียม สบู่ อาหารสัตว์ ในประเทศส่วนที่เหลือส่งออก

(2) กรดปาล์ม (PFAD) นำไปใช้ในอุตสาหกรรม เคมีภัณฑ์

ตลาดหลักของน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ คือ การบริโภคในประเทศ มากกว่าร้อยละ 90 โรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์จะจำหน่ายส่วนใสเป็นน้ำมันพืชปรุงอาหารและน้ำมันทอดในอุตสาหกรรม และอีกประมาณร้อยละ 10 ถูกส่งออกไปยังต่างประเทศ (เพื่อนบ้าน) ที่เหลือคือส่วนที่เป็นไขปาล์มจะนำไปผลิตเป็นเนยเทียม คอฟฟี่เมท เครื่องสำอาง อาหารสัตว์ และส่งออก ซึ่งที่ตั้งของโรงงานกลั่นฯ กระจายอยู่ทั่วไปนอกแหล่งผลิตปาล์มน้ำมัน ได้แก่ สมุทรปราการ และสมุทรสาคร ปทุมธานี ชุมพร เพชรบุรี สุราษฎร์ธานี

รูปที่ 4.1 วิธีการตลาดปาล์มน้ำมันและระบบอุตสาหกรรม

ที่มา : โครงการจัดทำระบบคาดการณ์และเตือนภัย สินค้าเกษตร มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2549)

นอกจากตลาดในประเทศแล้ว น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ยังมีการส่งออกไปต่างประเทศ ตลาดที่เป็นศูนย์กลางการซื้อขายขนาดใหญ่มี 2 ตลาด คือ ตลาดมาเลเซีย และตลาดรอตเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ น้ำมันปาล์มที่ซื้อขายที่สำคัญมี 4 ชนิด คือ น้ำมันปาล์มดิบ (Crude Palm Oil) น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ (RBD Palm Oil) น้ำมันปาล์มโอเลอินบริสุทธิ์ (RBD Palm Olein) และน้ำมันปาล์ม สเตียรินบริสุทธิ์ (RBD Palm Sterin)

4.4 ส่วนต่างราคาและมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมัน

ในอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมัน กระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำมีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก กระบวนการผลิตเริ่มต้นจากเกษตรกรผู้เพาะปลูกปาล์มน้ำมันขายผลปาล์มน้ำมันแก่ลานเท หรือเลือกขายให้โรงงานแปรรูปโดยตรง ในส่วนนี้เกษตรกรจะได้รับส่วนต่างกำไรเบื้องต้น (Gross Margin) จากการเพาะปลูก โดยคำนวณจากส่วนต่างของราคาขายกับต้นทุนการเพาะปลูก พบว่า ราคาขายผลปาล์มน้ำมันทั้งทะเลาะ น้ำหนักมากกว่า 15 กิโลกรัมขึ้นไป เฉลี่ยทั้งปี 2552 เท่ากับ 3.59 บาท/กิโลกรัม ขณะที่ต้นทุนการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 1.85 บาท/กิโลกรัม ดังนั้น ส่วนต่างกำไรสุทธิที่เกษตรกรได้รับเท่ากับ 1.74 บาทต่อกิโลกรัม (ดูตารางที่ 4.6)

เมื่อนำส่วนต่างราคามาคำนวณหามูลค่าเพิ่มที่เกิดขึ้น ในภาพรวมของอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมัน โดยปริมาณผลผลิตปาล์มน้ำมัน ปี 2552 เท่ากับ 8.61 ล้านตัน ทำให้มูลค่าส่วนเกินทั้งหมดที่เกษตรกรได้รับ คือ 14,981.4 ล้านบาท

ตารางที่ 4.6 ส่วนต่างกำไรสุทธิที่เกิดขึ้นของเกษตรกรผู้เพาะปลูกปาล์มน้ำมัน ปี 2552

รายการ	บาท/ไร่	บาท/กิโลกรัม
1. ต้นทุนผันแปร	4,211.79	1.56
1.1 ค่าแรงงาน	1,703.65	0.63
ดูแลรักษา	693.05	0.26
เก็บเกี่ยว	1,010.60	0.38
1.2 ค่าวัสดุ	2,214.29	0.82
ค่าปุ๋ย	1,800.10	0.67
ค่ายาป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช	282.91	0.11
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	48.83	0.02
ค่าวัสดุการเกษตรและวัสดุสิ้นเปลือง	73.67	0.03
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	8.79	0.00
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน	293.85	0.11

ตารางที่ 4.6 ส่วนต่างกำไรสุทธิที่เกิดขึ้นของเกษตรกรผู้เพาะปลูกปาล์มน้ำมัน ปี 2552 (ต่อ)

รายการ	บาท/ไร่	บาท/กิโลกรัม
2. ต้นทุนคงที่	772.00	0.29
ค่าเช่าที่ดิน	423.61	0.16
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	41.21	0.02
ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุนอุปกรณ์การเกษตร	3.69	0.00
ค่าเฉลี่ยต้นทุนก่อนให้ผลผลิต	303.49	0.11
3. ต้นทุนรวม	4,983.80	1.85
4. ผลผลิตต่อไร่ (ก.ก.ปาล์มทะเลาย)	2,970.14	
ราคาผลปาล์มน้ำมันทั้งทะเลาย นน.> 15 กก. ขึ้นไป		3.59
ส่วนต่างกำไรสุทธิ ที่เกษตรกรได้รับ		1.74

หมายเหตุ : * คำนวณจากข้อมูลผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยทั่วประเทศ ปี 2552 เท่ากับ 2,970.14 กิโลกรัม/ไร่ (สศก. 2553)

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

อุตสาหกรรมกลางน้ำ สำหรับปาล์มน้ำมัน จะประกอบด้วย โรงงานแปรรูปน้ำมันปาล์มดิบที่รับซื้อปาล์มสดทะเลายจากเกษตรกร โรงงานจะได้รับส่วนต่างกำไรเบื้องต้น (Gross Margin) โดยคำนวณจากส่วนต่างของราคาขายกับราคาที่รับซื้อ โดยแปลงราคาซื้อผลปาล์มสดทั้งทะเลายให้อยู่ในรูปของน้ำมันปาล์มเสียก่อน ในปี 2552 พบว่า ราคาขายผลปาล์มน้ำมันทั้งทะเลาย เท่ากับ 3.59 บาท/กิโลกรัม ด้วยอัตราแปรสภาพผลปาล์ม 1 กิโลกรัม ได้น้ำมันปาล์มดิบ 0.19 กิโลกรัม ดังนั้น จะได้ราคาซื้อเพื่อผลิตน้ำมันปาล์มดิบ 1 กิโลกรัม เท่ากับ 18.895 บาท ขณะที่ราคาขายน้ำมันปาล์มดิบในตลาดเฉลี่ยปี 2552 เท่ากับ 24.39 บาทต่อกิโลกรัม เพราะฉะนั้นส่วนต่างกำไรสุทธิที่โรงงานแปรรูปได้รับ คือ 5.50 บาทต่อกิโลกรัม (ดูตารางที่ 4.7)

ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2553) พบว่า ปริมาณผลผลิตน้ำมันปาล์มดิบที่ใช้บริโภคในประเทศ เท่ากับ 914,937 ตัน คิดเป็นมูลค่าส่วนต่างกำไรในอุตสาหกรรมนี้ เท่ากับ 5,027.82 ล้านบาท

ตารางที่ 4.7 ส่วนต่างกำไรสุทธิของผู้ประกอบการผลิตและขายน้ำมันปาล์มดิบในประเทศ ปี 2552

รายการ	บาท/กิโลกรัม
ราคาผลปาล์มน้ำมันทั้งทะเลาย เทียบเป็นน้ำมันปาล์มดิบ 1 กก.*	18.895
ราคาน้ำมันปาล์มดิบ	24.39
ส่วนต่างกำไรสุทธิ ที่โรงงานได้รับ	5.50

หมายเหตุ : * อัตราแปรสภาพผลปาล์ม 1 กิโลกรัมเป็นน้ำมันปาล์มดิบได้ 0.19 กิโลกรัม

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

อุตสาหกรรมปลายน้ำ สำหรับปาล์มน้ำมันเป็นตลาดของการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบ และการตลาดน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ในประเทศ ในตลาดส่งออกนั้นโดยมากแล้วโรงงานผู้ผลิตน้ำมันปาล์มดิบจะเป็นผู้ส่งออกเอง ส่วนต่างกำไรเบื้องต้น (Gross Margin) คำนวณจากส่วนต่างของราคาผลปาล์มน้ำมันทั้งทะเลาะ ที่แปลงให้อยู่ในรูปของราคาน้ำมันปาล์มดิบ เท่ากับ 18.895 บาทต่อกิโลกรัม กับราคาส่งออกน้ำมันปาล์มดิบ ที่ใช้ราคาน้ำมันปาล์มดิบในตลาดโลก (มาเลเซีย) เป็นราคาอ้างอิง เท่ากับ 22.72 บาทต่อกิโลกรัม ดังนั้น ผู้ประกอบการได้รับส่วนต่างเท่ากับ 3.83 บาทต่อกิโลกรัม (ดูตารางที่ 4.8)

ส่วนตลาดน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ตลาดภายในประเทศ ส่วนต่างกำไรเบื้องต้น (Gross Margin) คำนวณจากส่วนต่างของราคาขายน้ำมันปาล์มดิบในประเทศกับราคาขายน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ในประเทศ ราคาน้ำมันปาล์มดิบเฉลี่ย ปี 2552 เท่ากับ 24.39 บาทต่อกิโลกรัม ขณะที่ราคาขายน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ในประเทศ เท่ากับ 30.85 บาทต่อกิโลกรัม แต่เนื่องจากในกระบวนการผลิตอัตราแปรสภาพจากน้ำมันปาล์มดิบให้เป็นน้ำมันบริสุทธิ์ เท่ากับ 1 ต่อ 0.95 ดังนั้น ในการเปรียบเทียบส่วนต่างกำไรเบื้องต้น (Gross Margin) จึงสมควรทอนราคาน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ลงมาให้อยู่ในฐานของน้ำมันปาล์มดิบ 1 กิโลกรัม ซึ่งเท่ากับ 29.31 บาทต่อกิโลกรัม และส่วนต่างกำไรที่โรงงานแปรรูปได้เท่ากับ 4.92 บาทต่อกิโลกรัม (ดูตารางที่ 4.8)

ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2553) พบว่า ปริมาณการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบของไทย ปี 2552 เท่ากับ 50,000 ตัน เมื่อนำมาคำนวณมูลค่าส่วนต่างกำไร จากการส่งออก เท่ากับ 191.26 ล้านบาท ขณะที่มูลค่าของส่วนต่างกำไรตลาดน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ในประเทศ เท่ากับ 2,125.37 ล้านบาท ปริมาณการค้า เท่ากับ 432,205 ตัน

ตารางที่ 4.8 ส่วนต่างกำไรสุทธิของผู้ประกอบการผลิตและน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ และผู้ส่งออกน้ำมันปาล์มดิบ ปี 2552

รายการ	บาท/กิโลกรัม
ราคาผลปาล์มทั้งทะเลาะ เทียบเป็นน้ำมันปาล์มดิบ 1 กก.*	18.89
ราคาน้ำมันปาล์มดิบในตลาดโลก (มาเลเซีย)	22.72
ราคาน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ขายส่งในประเทศ	30.85
ราคาน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์เทียบเป็นน้ำมันปาล์มดิบ 1 กก.**	29.31
ส่วนต่างราคาผลปาล์มกับส่งออกน้ำมันปาล์มดิบ	3.83
ส่วนต่างราคาน้ำมันปาล์มดิบกับราคาน้ำมันบริสุทธิ์	4.92

หมายเหตุ : * อัตราแปรสภาพผลปาล์ม 1 กิโลกรัมเป็นน้ำมันปาล์มดิบได้ 0.19 กิโลกรัม

** อัตราแปรสภาพน้ำมันปาล์มดิบ 1 กิโลกรัมเป็นน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ได้ 0.95 กิโลกรัม

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

4.5 ประเด็นปัญหาการผลิตปาล์มน้ำมัน

ปัญหาการผลิตของไทยในปัจจุบันและอนาคต จากการสำรวจ พบว่า

- 1) ต้นทุนการผลิตของไทยสูงกว่ามาเลเซียและอินโดนีเซีย
- 2) สวนปาล์มส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก ขณะที่สวนปาล์มในมาเลเซียและอินโดนีเซีย มีพื้นที่ปลูกโดยขนาดใหญ่ (เฉลี่ยระหว่าง 60,000 - 300,000 ไร่) ทำให้สวนปาล์มไทยมีต้นทุนต่อหน่วยสูงมากโดยเปรียบเทียบ เช่น ค่าเก็บเกี่ยว ค่าขนส่งผลผลิต เป็นต้น
- 3) ผลปาล์มคุณภาพต่ำ เนื่องจากตัดผลปาล์มดิบทะเลลายมีเปอร์เซ็นต์น้ำมันน้อย และผลผลิตขายได้ราคาต่ำ
- 4) ขาดแคลนแรงงานมีทักษะในการตัดปาล์มสุก
- 5) ข้อมูลผู้ประกอบการทุกชั้นตอนไม่ชัดเจน ภาครัฐควรมีการควบคุมและออกกฎระเบียบแต่ ละชั้นตอนให้ชัดเจนและเข้มงวด
- 6) ผลกระทบจากการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน ส่งผลให้ไทยต้องนำเข้าน้ำมันเนื้อใน เมล็ดปาล์มบริสุทธิ์ เนื่องจากไทยผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการ

4.6 ข้อเสนอแนะ

ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในอนาคต มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) สนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยหรือบริษัทขนาดเล็กเข้าด้วยกัน
- 2) สนับสนุนให้เกิดการเพิ่มรายได้และลดต้นทุนการผลิตภายในกลุ่มเกษตรกร เช่น การรับซื้อผลผลิตตามคุณภาพเปอร์เซ็นต์น้ำมัน การสร้างอาชีพเสริมจากปาล์มน้ำมัน และการนำ อินทรียวัตตุมมาใช้แทนปุ๋ยเคมี ทั้งนี้ พบว่า ระดับราคาปาล์มน้ำมันของไทยและมาเลเซียไม่แตกต่างกัน แต่คุณภาพของผลผลิตและกระบวนการเพิ่มมูลค่าของมาเลเซียดีกว่า
- 3) สนับสนุนเกษตรกรรายใหญ่หรือบริษัทเป็นผู้นำในด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี (ด้านการวิจัย ได้แก่ ความสำเร็จปรับปรุงพัฒนาพันธุ์ ระบบการให้น้ำ การปลูกทดแทนต้นปาล์มมีอายุ หรือสวนเก่า ภายใต้กระบวนการทบทวนองค์ความรู้และงานวิจัยให้เป็นหมวดหมู่ และด้านเทคโนโลยี ความสำเร็จเน้นการนำเทคโนโลยีจากต่างประเทศมาปรับใช้ เช่น การใช้สารเคมีและเครื่องมือพ่นกำจัด ศัตรูพืช เป็นต้น)

4) การปฏิบัติตามหลักการเกษตรถูกต้องและเหมาะสม (GAP) โดยนำกระบวนการวิเคราะห์ดินและปุ๋ยมาใช้เพิ่มผลผลิต การใช้สัตว์ซึ่งเป็นศัตรูทางธรรมชาติเข้ากำจัดทำลายแมลง-ศัตรูของปาล์ม เช่น การใช้นกแสกกำจัดหนูซึ่งจะช่วยลดต้นทุนลง อนาคตปาล์มน้ำมันไทยจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และเงื่อนไขใหม่ๆ การแข่งขันทางการตลาดที่เข้มข้นขึ้น การกีดกันทางการค้าโดยมาตรการด้านคุณภาพและกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้นเกษตรกรรายย่อย กลุ่มเกษตรกร และผู้ประกอบการรายใหญ่ ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ ควรร่วมสร้างโอกาสด้วยศักยภาพการลดต้นทุนการผลิต แต่ยังคงคุณภาพหรือเพิ่มคุณภาพของปาล์มน้ำมันเพื่อให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรมภายใต้ห่วงโซ่อุปทานในที่สุด